

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding

Bedrijfskunde MER

voltijd en deeltijd

Hogeschool Rotterdam

**De kracht van
kennis.**

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

**hbo-bacheloropleiding
Bedrijfskunde MER**

voltijd en deeltijd

Hogeschool Rotterdam

CROHO nr. 34139

Hobéon Certificering

20 april 2018

Auditpanel

Dhr. drs. W.G. van Raaijen

Mevr. J.J. Berendsen-de Kruijf MBA

Dhr. Ir. J. de Gelder

Mevr. Drs. A. Evers-de Boer MSc B.

Dhr. M. Booij

Secretaris

Mevr. D.P.M. de Koning MSc

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	9
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	27
6.	AANBEVELINGEN	29
BIJLAGE I	Scoretabel	31
BIJLAGE II	Programma, werkwijze en beslisregels	33
BIJLAGE III	Lijst geraadpleegde documenten	37
BIJLAGE IV	Overzicht auditpanel	39

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hogeschool Rotterdam
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	positief
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	B Bedrijfskunde MER
registratienummer croho	34139
domein/sector croho	Economie
oriëntatie opleiding	Bachelor
niveau opleiding	Hbo
graad en titel	Bachelor of Business Administration (BBA)
aantal studiepunten	240 EC
afstudeerrichtingen	Geen
locatie(s)	Rotterdam
variant(en)	Voltijd en deeltijd
onderwijstaal	Nederlands
datum audit / opleidingsbeoordeling	17 januari 2018
contactpersoon opleiding	L.J.M. Peters MSc, onderwijsmanager voltijd l.j.m.peters@hr.nl drs. P.M. Karstel, instituutsdirecteur contactpersoon deeltijd p.m.karstel@hr.nl

2. SAMENVATTING

Bedrijfskunde MER (BKM) is een brede bedrijfskundige opleiding. De opleiding richt zich niet op één specifiek omschreven beroep. De opleiding bereidt studenten voor op een aantal rollen en functies in een organisatie. Kenmerkend daarbij is dat die functies te maken hebben met het organiseren en beheren van strategische en operationele bedrijfsprocessen in een nationale en internationale bedrijfscontext. De bachelor Bedrijfskunde MER kan meerdere rollen vervullen: manager, proces- of projectleider, adviseur. De kerncompetentie die voor elke afgestudeerde student BKM geldt, is: *“De startende bedrijfskundige professional richt zich in zijn handelen op het vernieuwen van bedrijfsprocessen door het analyseren, ontwerpen en implementeren van doelgerichte processen van productie en dienstverlening in en tussen organisaties.”*

Afgestudeerde BKM'ers zijn ondernemende en mensgerichte professionals, bruggenbouwers die werken aan bedrijfskundige vraagstukken en die in staat zijn deze vraagstukken op een praktische en creatieve wijze op te lossen. Hun focus ligt op het verbeteren en vernieuwen van bedrijfsprocessen, zonder mens en organisatie uit het oog te verliezen. Ze hebben oog voor de ontwikkelingen in de omgeving van de organisatie en beoordelen de consequenties hiervan voor de interne organisatie en de bedrijfsvoering. Ze zijn in staat om knelpunten in uitvoerings- en veranderingsprocessen in en tussen organisaties te diagnosticeren en vervolgens vanuit een integraal perspectief hierover adviezen te formuleren. Kenmerkend voor de inbreng van bedrijfskundigen is dat zij een opgave die multidisciplinaire inzet vereist alleen of tezamen met (vak)specialisten tot een goed einde weten te brengen. Hun beroepenveld bestaat uit het bedrijfsleven, (lagere) overheden, maatschappelijke ondernemingen en netwerkorganisaties.

Ten geleide

De Bedrijfskunde MER deeltijdopleiding doet mee aan het 'Experiment Leeruitkomsten' dat vanuit het ministerie van OCW is geïnitieerd ('pilot Flexibilisering Deeltijdonderwijs'). Het panel heeft bij de beoordeling het 'Protocol beoordeling bestaande experimenten leeruitkomsten' gevolgd en heeft derhalve van de aanwezige, 'uitlopende' reguliere deeltijdse variant van de opleiding, die in afbouw is vanwege de omzetting naar de experimenteervariant, alleen de laatste twee standaarden van het beoordelingskader beoordeeld (Toetsing en Gerealiseerde leerresultaten).

Standaard 1. Beoogde leerresultaten

De opleiding Bedrijfskunde MER van Hogeschool Rotterdam hanteert voor zowel de voltijd als de deeltijd de beoogde leerresultaten uit het in 2014 vastgestelde landelijke beroeps- en opleidingsprofiel. Dit profiel bestaat uit vier onderdelen: een theoretische basis (*Body of Knowledge* die is opgesteld voor verschillende kernvakgebieden); vijf taakcompetenties voor 'bedrijfskundig handelen'; negen generieke competenties voor 'professioneel vakmanschap' en onderzoekend vermogen. De *taakcompetenties* beschrijven de specifieke beroepshandelingen van een bedrijfskundige, zijn kenmerkend voor het methodisch handelen van de BKM-afgestudeerde en vormen de grondslag voor de onderzoekscyclus die de studenten gedurende hun opleiding telkenmale doorlopen. De *generieke competenties* beschrijven de vaardigheden en attitudes waarover de startende BKM-professional moet beschikken om duurzaam te kunnen blijven functioneren.

De beoogde leerresultaten zijn op een adequate manier gevalideerd, beschrijven aantoonbaar het bachelorniveau en zijn georiënteerd op de beroepsuitoefening van de BKM'er, maar ook is de ontwikkeling van onderzoekend vermogen en internationale competenties in (de uitwerking van) de beoogde leerresultaten opgenomen. In september 2017 is het opleidingsprofiel van Bedrijfskunde MER van Hogeschool Rotterdam geüpdatet, in het kader van de herordering van de sector economie binnen het hoger onderwijs. Tevens ontwikkelen de huidige BKM-opleidingen een nieuw, gezamenlijk landelijk opleidingsprofiel dat in lijn is met de meest actuele ontwikkelingen in de beroepspraktijk en dat in 2019 wordt gepubliceerd.

Naar de toekomst toe ziet het auditpanel kansen voor de opleiding om de schets van het eigen Rotterdamse profiel aan de hand van de vijf transitiepaden uit de Roadmap Next Economy van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag verder uit te werken tot een eenduidig – door de gehele opleiding gedragen – beeld. Het auditpanel ziet voldoende kapstokken en een doordachte langjarige strategie om de eigen profilering ook een daadwerkelijk 'eigen gezicht' te geven en wil de opleiding meegeven om zich hiermee vooral ook nadrukkelijker naar buiten toe te profileren en te positioneren. Op basis van deze argumentatie komt het auditpanel voor deze standaard tot het oordeel 'voldoende'.

Standaard 2. Onderwijsleeromgeving

De onderwijsleeromgeving van de hbo-bachelor Bedrijfskunde MER voldoet aan de basiskwaliteit. Het panel geeft dan ook het oordeel 'voldoende'. Het panel ziet een solide, gestructureerd programma waarin studenten de juiste voor het BKM-vakgebied relevante inhoud tot zich nemen op een steeds hoger niveau en waarin ze in voldoende mate geconfronteerd worden met de toekomstige beroepspraktijk. Een analyse van het curriculum wijst uit dat het programma qua dekking van Body of Knowledge & Skills en competenties goed in elkaar zit. Studenten worden in staat gesteld om alle competenties op eindniveau te realiseren. De opleiding heeft via inhoudelijke leerlijnen door de jaren heen een samenhangend programma neergezet. Een ontwikkelkans ziet het panel nog in het sterker terug laten komen van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van IT. Het auditpanel denkt dat de opleiding studenten in voldoende mate leert om 'onderzoeksvaardig' te worden, maar ziet hier nog wel ruimte voor verbetering met name als het gaat om het afleveren van 'reflective practitioners'. De internationale oriëntatie wordt met name *at Home* vormgegeven.

De algemene informatievoorziening is volgens het panel op orde, al vragen studenten aandacht voor een tijdige aanlevering van informatie. Het digitale landschap is goed ingericht. De begeleiding is goed vormgegeven.

Het programma wordt uitgevoerd door een betrokken, gekwalificeerd kernteam dat structureel geschoold wordt en voldoende gefaciliteerd. Het professionaliseringsbeleid is gericht op teamgerichte en individuele scholing. Er is sprake van korte lijnen; ook naar de studenten toe. Studenten zien wel nog ruimte voor verbetering in de afstemming en communicatie tussen docenten onderling. Bij sommige ouderejaars vakken lopen interpretaties van docenten (en de uiteindelijke wijze van beoordelen) behoorlijk uiteen, aldus studenten.

Ten tijde van de audit was de opleiding bezig met een ingrijpend herontwerp van haar curriculum. De opleiding voert het nieuwe curriculum gefaseerd in; in studiejaar 2017-2018 draait voor het eerst de nieuwe propedeuse. Ten aanzien van het nieuwe programma geldt dat de opleiding vanuit haar didactische visie, visie op onderzoek en visie op het beroepenveld een stevig programma heeft neergezet dat consistent is met die visies en dat een rijke praktijkgerichte leeromgeving kent. Het auditpanel heeft zijn waardering uitgesproken voor de doordachte wijze waarop de opleiding het nieuwe curriculum heeft ontwikkeld, de manier waarop zij in dit ontwikkelproces alle stakeholders – docenten, studenten én werkveld – heeft betrokken en de wijze waarop zij de nieuwe onderwijseenheden tegelijk meeneemt in de evaluatiecyclus. Studenten in het oude curriculum zouden op een meer structurele wijze kunnen profiteren van mooie onderdelen uit het nieuwe curriculum, aldus het panel. Doorslaggevend bij het oordeel voldoende van het auditpanel is, dat het programma nog in ontwikkeling is en dat, hoewel de eerste resultaten vertrouwenwekkend zijn, deze nog niet voldoende zichtbaar zijn.

Standaard 3. Toetsing

Het auditpanel komt voor de hbo-bacheloropleiding BKM voor beide varianten ten aanzien van deze standaard tot het oordeel 'voldoende'. Het toetsstelsel borgt dat de opleiding valide, betrouwbare en – voor studenten – transparante toetsen oplevert. Toetsplannen geven aan waar, hoe en wanneer de leeruitkomsten getoetst worden.

Toetsmatrijzen laten per cursus/project zien hoe zwaar de afzonderlijke leeruitkomsten in de toetsing wegen en op welke niveaus zij getoetst worden. Er zijn ook toetsvormen te vinden die formatief van aard zijn en bijdragen aan het leerproces van de student. In het nieuwe programma is er meer aandacht voor feedback (feed-up, feedback, feed forward) die studenten van zowel de docent als van hun peers krijgen. Het auditpanel vindt de assessmentsystematiek in het nieuwe curriculum veelbelovend. De vormgeving van de integrale toetsing is doordacht. Het auditpanel is positief over het niveau en de inhoud van toetsing en beoordeling, maar geeft de opleiding wel ter overweging om striktere eisen te stellen rondom de inzegementen. De formele borging van het systeem vindt op een deskundige wijze plaats door de examen- en de toetscommissie. De examen- en toetscommissies zijn WHW-proof, in positie en voeren zowel een proactief als reactief beleid. De examencommissie heeft in haar jaarverslag aandacht gevraagd voor de facilitering van de commissie (in tijd) en voor de BKE- en SKE-certificering van de docenten. Het panel ondersteunt dit.

Aandacht is gewenst voor het consequent invullen van het beoordelingsformulier van het afstuderen en dan met name de onderbouwing van de beoordelaars op het beoordelingsformulier bij de verschillende deelonderdelen. Daarnaast heeft het panel aandacht gevraagd voor het systematisch hanteren van de door de opleiding zelf opgestelde toetscriteria rondom taalaspecten. Ten slotte adviseert het panel om de proces- en inhoudsbeoordeling beter te scheiden door de positie van de eerste beoordelaar die tevens de begeleider is, en de tweede beoordelaar om te draaien.

Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten

Bij deze standaard komt het auditpanel tot het oordeel 'voldoende'. Het panel vindt dat de studenten met de afstudeerproducten laten zien dat zij de beoogde leerresultaten hebben behaald. Het niveau van nagenoeg alle bestudeerde scripties weerspiegelde het niveau dat men van een hbo-bachelor Bedrijfskunde MER mag verwachten. Het niveau van het uitgevoerde praktijkonderzoek – en dan met name de validiteit en betrouwbaarheid – en het onderbouwen en verantwoorden van het eigen handelen en de oplossing behoeven niettemin nog aandacht. Daarnaast verdient het talige aspect onmiddellijke en expliciete aandacht. In het nieuwe curriculum komen kritische beroepssituaties meer centraal te staan en zal de opleiding ook bij het afstuderen meer de focus leggen op het vervaardigen van innovatieve beroepsproducten met een grotere toegevoegde waarde voor de opdrachtgever. Het panel ziet hierin mooie mogelijkheden om aan te tonen dat studenten handelings- en beroepsbekwaam zijn.

Het werkveld uitte zich positief over het niveau van de afgestudeerden en ook alumni waren tevreden over de aansluiting van de opleiding op de beroepspraktijk en hun landing in het werkveld. Ten aanzien van het alumnibeleid adviseert het panel om dit in meer strategische zin vorm te geven.

Algemene conclusie:

Het panel heeft een opleiding in beweging gezien met energie en zelfvertrouwen voor wie de visitatie feitelijk te vroeg kwam, gelet het auditmoment en op de fasering van de invoering van de curriculumverandering. De curricula van BKM voltijd en deeltijd hebben met ingang van september 2017 grote veranderingen ondergaan, die ten tijde van de audit alleen voor eerstejaarsstudenten merkbaar waren. Het nieuwe curriculum, met profilering als uitgangspunt, vindt het panel uitdagend en belooft, zeker gezien de actieve en energieke betrokkenheid van docenten, studenten en werkveld, veel voor de toekomst!

Het panel beoordeelt op dit moment alle standaarden met een voldoende en komt derhalve ook op het eindoordeel 'voldoende' voor de hbo-bachelor Bedrijfskunde MER van Hogeschool Rotterdam. Dit betekent dat het volgens de beslisregels van de NVAO eveneens op het eindoordeel 'voldoende' komt voor de hbo-bacheloropleiding Bedrijfskunde MER van Hogeschool Rotterdam.

Het panel adviseert de NVAO de accreditatie met de gebruikelijke termijn van zes jaar te verlengen.

Den Haag, 20 april 2018

drs. W.G. van Raaijen,
voorzitter

D.P.M. de Koning MSc,
secretaris

3. INLEIDING

De bacheloropleiding Bedrijfskunde MER (hierna ook BKM) van Hogeschool Rotterdam (HR) is een van de 17 opleidingen in het land¹. De opleidingen werken samen in het Landelijke Overleg LOO-BKM.

Context en positie

De bacheloropleiding BKM wordt in voltijd en in deeltijd aangeboden. BKM is onderdeel van het Instituut voor Bedrijfskunde (IBK), dat sinds september 2017 deel uit maakt van de HR-Business School (HR-BS). Alle HR-instituten met opleidingen uit het economisch domein zijn hierin nu ondergebracht en de organisatiestructuur is daarop aangepast. De transitie naar HR-BS had voor BKM in september 2017 een verhuizing tot gevolg: van hogeschoollocatie Museumpark (Rotterdam centrum) naar hogeschoollocatie Kralingse Zoom (nabij campus Woudestein van de Erasmus Universiteit)

De deeltijdvariant BKM vormt samen met de deeltijdvarianten van enkele verwante opleidingen één geïntegreerde deeltijdvariant, waarin gedifferentieerd wordt naar de specifieke leerresultaten van de verschillende opleidingen. De deeltijdopleidingen worden aangeboden vanuit de Career Academy van de HR-Business School. Door te participeren in de landelijke pilot flexibilisering hoger onderwijs (zie ook hieronder) is het onderwijs van de deeltijdvariant BKM sinds 2017-2018 modulair ingericht. Studenten ontvangen na afronding van elke onderwijseenheid van 30 EC een *professional certificate* dat herkenbaar is voor de arbeidsmarkt.

Iedere opleidingsvariant heeft een eigen onderwijsmanager maar de varianten hebben een gemeenschappelijke curriculumcommissie. Ook in de overige commissies zijn beide varianten vertegenwoordigd: opleidingscommissie BKM, beroepenveldcommissie BKM, examencommissie IBK en toetscommissie IBK.

Pilot flexibilisering deeltijd

De Bedrijfskunde MER deeltijdopleiding doet, samen met de opleidingen Bedrijfseconomie, Business IT & Management, Commerciële Economie en Human Resource Management, mee aan het 'Experiment Leeruitkomsten' dat vanuit het ministerie van OCW is geïnitieerd ('pilot Flexibilisering Deeltijdonderwijs'). Het doel is om het onderwijs zo in te richten dat studenten individuele keuzes kunnen maken hoe ze hun studie willen inrichten. Ten aanzien van de beoordeling geldt het volgende:

- De NVAO geeft aan dat een panel de aanwezige, 'uitlopende' reguliere deeltijdse variant van de opleiding beoordeelt – die in afbouw is vanwege de omzetting naar de experimenteervariant – indien die variant ten tijde van de visitatie nog studenten heeft. In het 'Protocol beoordeling bestaande experimenten leeruitkomsten' (p.3, voetnoot 5) stelt de NVAO dat van de uitlopende, reguliere variant alleen de laatste twee standaarden van het beoordelingskader worden beoordeeld (Toetsing en Gerealiseerde leerresultaten). Het panel zal derhalve geen oordeel voor de deeltijdvariant geven op de standaarden 1 en 2.
- Tot het derde jaar na de start van de experimenteervariant geeft het panel bij de reguliere accreditatiebeoordeling van de experimenteervariant *geen inhoudelijk oordeel* over de experimenteervariant als zodanig. Een panel kijkt alleen naar de procesmatige opvolging door de opleiding van de aanbevelingen die in het NVAO advies bij de start van het experiment over de experimenteervariant zijn opgenomen. Daarnaast rapporteert een panel kort – indien van toepassing – over de opvolging van de genoemde aanbevelingen in het beoordelingsrapport t.b.v. de accreditatie van de opleiding.

¹ CROHO-DUO

De NVAO heeft de aanvraag van Hogeschool Rotterdam in het kader van het experiment geregistreerd onder nummer 005184. De NVAO en de inspectie zijn tot een positief advies gekomen en geven aan dat Hogeschool Rotterdam een duidelijk beeld heeft bij de flexibele opleidingen in het economisch domein. Het panel heeft vastgesteld dat de deeltijdopleiding Bedrijfskunde MER de meeste aanbevelingen vanuit NVAO-advies inmiddels hetzij heeft opgevolgd of hiermee bezig is en hierbij op schema ligt. De opleiding heeft haar onderwijsconcept en –visie scherper neergezet en heeft de formulering van de leeruitkomsten verder uitgewerkt. De beroepenveldcommissie heeft hierbij waardevolle input geleverd. De opleiding heeft met name ingezet op de docentprofessionaliteit en het voorbereiden van de examinatoren op het leerwegaafhankelijk toetsen. In het voorjaar 2018 volgen alle docenten van de deeltijdopleiding een assessorentraining met bijbehorende certificering. Het auditpanel heeft de syllabus van de beoogde training bestudeerd en heeft vastgesteld dat er aandacht is voor relevante aspecten t.a.v. het goed kunnen uitvoeren van assessments, zoals gesprekstechnieken en het ontwikkelen en gebruiken van beoordelingsformulieren en rubrics.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

4.1. Beoogde leerresultaten

Standaard 1: De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde leerresultaten beschrijven aantoonbaar het niveau (associate degree, bachelor of master) zoals gedefinieerd in het Nederlands kwalificatieraamwerk en de oriëntatie (hbo of wo) van de opleiding. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die vanuit het regionale, het nationale en het internationale perspectief door het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde leerresultaten tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving.

Bevindingen

Inhoud, oriëntatie en niveau beoogde leerresultaten

De opleiding BKM van Hogeschool Rotterdam hanteert voor beide varianten de beoogde leerresultaten uit het in 2014 vastgestelde landelijke beroeps- en opleidingsprofiel². De beoogde leerresultaten zijn verdeeld in twee categorieën ofwel negen generieke competenties en vijf taakcompetenties. Daarnaast zijn de te beheersen Body of Knowledge en het onderzoekend vermogen beschreven (zie tabel 1).

Overzicht eindkwalificaties	
Theoretische kennis op de volgende vakgebieden	<u>Kernvakgebieden:</u> Operations management, Strategisch management, Organisatiekunde, Management Information Systems <u>Overige vakgebieden:</u> Finance, Accounting, Marketing, Business Ethics, Business Law, Economics en Quantitative Techniques.
Taakcompetenties 'Bedrijfskundig handelen'	Om aspecten van een bedrijf te kunnen signaleren en verbeteren moet een bedrijfskundige de volgende competenties beheersen: probleem herkennen, diagnosticeren, ontwerpen, veranderen en evalueren.
Generieke competenties 'Professioneel vakmanschap'	Een afstudeerde bachelor Bedrijfskunde MER beschikt over de volgende generieke competenties: methodisch handelen, schakelen en verbinden, adviseren, innoveren, samenwerken/netwerken, communiceren, verantwoord handelen, professionaliseren en ICT-vaardig zijn.
Onderzoekend vermogen	De student moet alle fases van de onderzoekscyclus beheersen: probleemanalyse, onderzoeksontwerp, dataverzameling, data-analyse, conclusies en aanbevelingen en rapportage.

Tabel 1. Overzicht van competenties, Body of Knowledge en onderzoekend vermogen opleiding BKM

De *taakcompetenties* beschrijven de specifieke beroepshandelingen van een bedrijfskundige, zijn kenmerkend voor het methodisch handelen van de BKM-afgestudeerde en vormen de grondslag voor de onderzoekscyclus die de studenten gedurende hun opleiding telkenmale doorlopen. De *generieke competenties* beschrijven de vaardigheden en attitudes waarover de startende BKM-professional moet beschikken om duurzaam te kunnen blijven functioneren. De *kernvakgebieden* ten slotte vormen de kennisbasis van de BBA-opleiding (*Body of Knowledge*). Het kernvakgebied Operations management wordt door alle BKM-opleidingen in Nederland op niveau 3 aangeboden. Kennis van dit vakgebied is voor de BKM'er immers noodzakelijk om bedrijfsprocessen te kunnen verbeteren en vernieuwen om zo het beste uit organisaties en mensen te halen. Uit de overige drie kernvakgebieden kiezen de opleidingen minimaal één kernvakgebied of een combinatie van kernvakgebieden die het beste past bij hun profilering.

² Landelijk Opleidingsprofiel voor de bacheloropleiding Bedrijfskunde MER (LOO-BKM, maart 2014)

Doordat de opleiding is gefundeerd op het landelijke profiel, zijn de beoogde leeruitkomsten tijdens het landelijke ontwikkelproces afgezet tegen de Dublin descriptor en de hbo-standaard (niveau), is een onderzoek uitgevoerd naar de actuele, (inter)nationale trends en ontwikkelingen in het bedrijfskundig domein en is het profiel door een brede vertegenwoordiging uit het bedrijfskundig domein gevalideerd.

Kijkend naar de beoogde leerresultaten, dan acteert BKM in het daarbij passende domein en hanteert zij daarvoor de juiste titulatuur. Na het succesvol afronden van de opleiding beschikken studenten over de graad 'Bachelor of Business Administration'.

Nieuw profiel

Het landelijk opleidingsoverleg bedrijfskunde MER heeft een traject in gang gezet dat de opleidingsnaam zal wijzigen naar Bedrijfskunde. Op deze naamswijziging zal ook een hernieuwd landelijk opleidingsprofiel volgen, maar omdat deze pas gepubliceerd wordt in 2019, hanteren de opleidingen tot die tijd het meest recente landelijke opleidingsprofiel uit 2014. Wel is het opleidingsprofiel van BKM van Hogeschool Rotterdam in september 2017 aangepast n.a.v. de herijking van het HEO-profiel (in het kader van de herordening van de sector economie binnen het hoger onderwijs). De aanpassingen liggen in lijn met de meest actuele ontwikkelingen in de beroepspraktijk, zoals geschetst in het rapport van de commissie Sent³. De belangrijkste wijziging is de nadruk op een flexibele, ondernemende houding en een brede blik op de wereld.

Profilering

De student die bij de opleiding BKM van Hogeschool Rotterdam is afgestudeerd, wordt op de kernvakgebieden Operations Management en Organisatiekunde getoetst op niveau 3 (expertniveau). Alle andere kernvakgebieden zijn getoetst op niveau twee (gevorderd niveau), met uitzondering van Corporate Finance, dat op niveau één (beginnersniveau) wordt getoetst. Ten aanzien van de taak- en generieke competenties geldt dat de opleiding voor niveau 3 heeft gekozen als beoogd eindniveau, met uitzondering van de generieke competentie ICT-vaardig (niveau 2).

Nieuw curriculum

Om echter meer keuzevrijheid voor de studenten in het curriculum te bouwen, is gekozen om in de toekomst de keuze tussen strategisch management, organisatiekunde en management information systems aan de studenten over te laten. Wanneer de opleiding het nieuwe curriculum gefaseerd heeft ingevoerd, kunnen studenten in hun vierde leerjaar (vanaf 2020) kiezen voor één van deze kernvakgebieden naast operations management.

Daarnaast refereert de opleiding in haar zelfevaluatierapport aan het aansluiten bij de Rotterdamse, grootstedelijke, context en de problematiek in de regio. Welke kernvakgebieden studenten ook kiezen, altijd zal het bij het eindniveau gaan om het "versterken van de metropoolregio Rotterdam-Den Haag", zo geeft de opleiding aan. Rotterdam en Den Haag zijn een samenwerkingsverband aangegaan met omliggende gemeentes en bedrijven om een nieuwe, ecologisch verantwoordere economie te ontwerpen voor de regio. Deze "Roadmap Next Economy" formuleert vijf zogenaamde transitiepaden waar de opleiding BKM op aan wil sluiten, te weten:

1. *Smart Digital Delta*: digitale integratie van de metropoolregio met betere digitale verbindingen, netwerken, (online) platforms en big data.
2. *Smart Energy Delta*: betreft alles wat nodig is om een infrastructuur op te zetten voor een schone energievoorziening met hernieuwbare energie: slimme netwerken, nieuwe schone energiebronnen, conversie- en opslagtechnologie.
3. *Circular Economy*: raakt alles wat te maken heeft met het (her)gebruik van hulp- en reststoffen in de regio om te komen tot een economie die enkel hernieuwbare hulpbronnen gebruikt: energie, biologische en technische materialen, water, aarde en lucht.
4. *Entrepreneurial Region*: betreft het stimuleren van een goed ondernemersklimaat, waar talent en startende, innovatieve ondernemingen de ruimte krijgen.

³ Rapport Wendbaar in een duurzame economie, Sent (2014)

5. *Next Society*: richt zich op de acties die nodig zijn om de inclusieve samenleving van de (nabije) toekomst vorm te geven (human capital agenda).

Met name de transitiepaden Circular Economy en Entrepreneurial Region zijn reeds terug te vinden in de profilering van BKM. Circular Economy is een van de onderzoeklijnen van het kenniscentrum Business Innovation en een aantal BKM-docenten is betrokken bij onderzoek van het kenniscentrum op dit thema. Ondernemerschap krijgt onder meer een plaats door een van de eigen minoren van de opleiding 'Consultancy & Ondernemerschap'.

Tijdens de audit verkreeg het panel van de verschillende gesprekspartners overigens een weinig eenduidig beeld bij het feitelijke profiel van de opleiding BKM. Naar de toekomst toe ziet het auditpanel kansen voor de opleiding om de schets van het eigen Rotterdamse profiel met vijf transitiepaden verder uit te werken tot een eenduidig – door de gehele opleiding gedragen – beeld. Het auditpanel ziet in elk geval voldoende kapstokken en een doordachte langjarige strategie om de eigen profilering ook een daadwerkelijk 'eigen gezicht' te geven en wil de opleiding meegeven om zich hiermee vooral ook nadrukkelijker naar buiten toe te profileren en te positioneren (zie ook Hoofdstuk 6 – Aanbevelingen).

Onderzoek

Bedrijfskundige vraagstukken zijn gericht op het optimaliseren van (delen van) de organisatie. Het doen van praktijkgericht onderzoek is noodzakelijk om te komen tot gefundeerde verbetervoorstellen. BKM'ers moeten onder meer in staat zijn tot het verzamelen en interpreteren van relevante gegevens, het analyseren van externe/interne ontwikkelingen en het op methodische wijze vertalen hiervan naar consequenties voor de organisatie en haar stakeholders. Praktijkgericht onderzoek maakt dan ook integraal onderdeel uit van het landelijk profiel en dus ook van de beoogde leerresultaten van BKM. Dit is af te leiden uit de aparte beschrijving over 'Onderzoekend vermogen', maar ook uit de generieke competenties *Methodisch handelen* en *Innoveren* en uit de taakcompetenties *Probleem herkennen* en *Diagnosticeren*.

Internationale oriëntatie

BKM-professionals zijn dikwijls actief in een internationale beroepscontext, zeker wanneer ze werkzaam zijn in de Rotterdamse regio, waar het merendeel van de bedrijven zakendoet met het buitenland. Een grote – indirecte - werkgever voor BKM'ers is de haven met zijn vele multinationals en MKB-bedrijven die de haven faciliteren. Daarom vindt de opleiding het van belang dat studenten een internationale oriëntatie ontwikkelen. Dit is terug te zien in het competentieprofiel. Voor de ontwikkeling van de internationale oriëntatie van studenten zijn met name de competenties *Schakelen/verbinden*, *Samenwerken/netwerken*, *Communiceren* en *Professionaliseren* relevant. Studenten moeten kunnen communiceren en samenwerken met anderen in een multiculturele, internationale en/of multidisciplinaire omgeving. Daarbij moeten ze diverse communicatievormen en -middelen gebruiken om effectief te kunnen communiceren in het Nederlands en Engels (zie standaard 2 voor de programmatische uitwerking).

Onderhoud beoogde leerresultaten

De opleiding BKM is actief betrokken bij het landelijk overleg, waarbij de actualisering van de beoogde leerresultaten structureel aan de orde is. Het "Rotterdamse profiel" is gevalideerd in samenwerking met alumni, partners in het beroepenveld en de beroepenveldcommissie (BVC). Het panel heeft tijdens de audit met leden van de BVC gesproken en heeft notulen ingezien van vergaderingen. Het panel heeft vastgesteld dat de beroepenveldcommissie van de opleiding BKM een serieuze club is met een brede voor het BKM-werkveld relevante samenstelling die een goede inhoudelijke input levert en zelf ook input van de opleiding krijgt die tot reflectie aanzet.

Weging en Oordeel

De opleiding BKM heeft haar beoogde leerresultaten concreet uitgewerkt, beschikt over een heldere visie op de betekenis van internationalisering en praktijkgericht onderzoek voor het beroep, heeft deze doelstellingen opgenomen in de beoogde leerresultaten en betreft het eigen werkveld bij het onderhoud daarvan. Tijdens de audit verkreeg het panel van de verschillende gesprekspartners een weinig eenduidig beeld bij het feitelijke profiel van de opleiding BKM. Naar de toekomst toe ziet het auditpanel kansen voor de opleiding om de schets van het eigen Rotterdamse profiel met vijf transitiepaden verder uit te werken tot een eenduidig – door de gehele opleiding gedragen – beeld. Het auditpanel ziet voldoende kapstukken en een doordachte langjarige strategie om de eigen profilering ook een daadwerkelijk 'eigen gezicht' te geven en wil de opleiding meegeven om zich hiermee vooral ook nadrukkelijker naar buiten toe te profileren en te positioneren. Op basis van deze argumentatie komt het auditpanel voor deze standaard tot het oordeel '**voldoende**'.

4.2. Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Toelichting NVAO: De beoogde leerresultaten zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma. Hierbij wordt rekening gehouden met de diversiteit van de toegelaten studenten. De docenten zijn zowel inhoudelijk als didactisch voldoende deskundig om de opleiding te verzorgen en geven begeleiding. De onderwijsleeromgeving bevordert dat studenten op actieve wijze deelnemen aan de vormgeving van het eigen leerproces (*student-centred*). Opleidingsspecifieke voorzieningen worden beoordeeld, tenzij het gaat om instellingsbrede voorzieningen waarover bij de ITK al is gerapporteerd.

Bevindingen

Ten tijde van de audit was de opleiding bezig met een ingrijpend herontwerp van haar curriculum. De opleiding voert het nieuwe curriculum gefaseerd in; in studiejaar 2017-2018 draait voor het eerst de nieuwe propedeuse. In haar zelfevaluatie licht de opleiding toe dat een verregaande integratie van verschillende programmaonderdelen en theorie- en projectonderwijs, in combinatie met afsluitende assessments, de kern vormt van de vernieuwingen. Het auditpanel wil zijn waardering uitspreken voor de doordachte wijze waarop de opleiding het nieuwe curriculum heeft ontwikkeld, de manier waarop zij in dit ontwikkelproces alle stakeholders – docenten, studenten én werkveld – heeft betrokken en de wijze waarop zij de nieuwe onderwijseenheden tegelijk meeneemt in de evaluatiecyclus.

Programma

De opleiding vertaalt op een adequate manier de competenties naar leerdoelen en –inhoud en heeft onder meer via dekkingsmatrices inzichtelijk gemaakt – voor zowel het oude als het nieuwe curriculum – welke competenties in welk jaar en in welke cursus worden afgetoetst. Het panel heeft vastgesteld dat het programma alle beoogde leerresultaten afdekt.

Bij de ontwikkeling van het nieuwe curriculum is de opleiding uitgegaan van beroepskritische situaties, mede geformuleerd door de beroepenveldcommissie, waarin een net afgestudeerde bedrijfskundige moet kunnen opereren. De beroepssituaties borgen de oefening in de taakcompetenties. De eerder genoemde BBA-kernvakgebieden en de generieke competenties fungeren resp. als kennisbasis en vereiste vaardigheden (*Body of Knowledge and Skills*) die nodig zijn om de situaties het hoofd te bieden. In de leerdoelen van de onderwijseenheden is concreet uitgewerkt hoe een kritische beroepssituatie wordt getoetst.

Opbouw en inhoud van het programma

De cursusjaren zijn verdeeld in vier onderwijsperiodes. De HR Business School, waarvan BKM deel uitmaakt, heeft verder als doel om te werken aan de T-shaped professional: studenten krijgen in de eerste twee jaar veel opleidingsspecifieke vakken en gaan in studiejaar 3 en 4 deze kennis toepassen in een multidisciplinaire setting. Het derde en vierde jaar staan tevens in het teken van een eigen specialisatie. In tabel 3 geven we een nadere toelichting.

Opbouw programma BKM	
Jr1	Het propedeusejaar van de opleiding is bedoeld om de student een indruk te geven van de opleiding en de functies waarvoor BKM opleidt. De student maakt kennis met verschillende aspecten van bedrijfskunde en met verschillende praktijkopdrachten. Hij voert zowel groepsprojecten als individuele opdrachten uit.
Jr2	In het tweede jaar begint de voltijd student aan de hoofdfase van de studie. Hij gaat dieper in op onder andere de economische en juridische aspecten van managementproblemen en bereikt hiermee niveau 2 (gevorderd niveau) van de verschillende competenties.
Jr3	In het eerste semester van het derde jaar (semester 5) start hij als beginnende bedrijfskundige in een stage. In de tweede helft van het derde jaar gaat hij verder met specifieke cursussen.
Jr4	In het zevende semester volgt de student de door hem gekozen minor en het laatste semester besteedt de student aan het afstudeerprogramma.

Tabel 2. Opbouw programma BKM

In het nieuwe curriculum zijn in jaar 1 en 2 in kwartaal 1 t/m 3, behalve een project rond een bepaalde beroepssituatie, ook telkens twee cursussen van 7 EC gesitueerd, bijvoorbeeld Economie en Recht. In kwartaal 4 is een stage van 14 EC gesitueerd. In alle jaren is er een doorlopende lijn rond persoonlijke loopbaanontwikkeling (4 EC per jaar; 1 EC per periode).

Het panel heeft vastgesteld dat studenten een interessant, praktijkgericht programma volgen dat een logische, inhoudelijke samenhang kent.

- Elke periode is opgebouwd rondom een specifiek thema. In jaar 1 staat de externe en interne omgeving van een organisatie centraal; in jaar 2 maatschappelijke organisaties, de publieke sector en de internationale omgeving; in jaar 3 de Rotterdamse context en in jaar 4 een verdieping van de interne omgeving. In het nieuwe curriculum heeft de opleiding de thema's vormgegeven overeenkomstig de levenscyclus van een bedrijf ('Groeimodel van Greiner'). Zo gaat het in jaar 1 om de start van een bedrijf (niveau 1) en in jaar 2 om de andere drie fasen (groei, volwassenheid en neergang/reorganisatie).
- Studenten werken aan projecten en competenties rondom de geformuleerde thema's. De kennis- en vaardigheidsvakken zijn zo veel mogelijk afgestemd op de inhoud van de integrale leeractiviteiten. M.a.w. studenten ontvangen de ondersteunende kennis/informatie die nodig is voor het uitvoeren van het project. Veelal zijn deze cursussen voorafgaand aan de projecten gesitueerd. Het beroepsproduct vanuit het ene product is vaak het startpunt voor het volgende project.
- De samenhang wordt versterkt door het hanteren van leerlijnen. De opleiding hanteert een aantal inhoudelijke leerlijnen, gerelateerd aan de kernvakgebieden. Daarnaast is er nog een onderzoeksleerlijn (zie verderop). Met deze leerlijnen en de daarin geplaatste onderwijsonderdelen (vakken) dekt de opleiding de vereiste Body of Knowledge and Skills van het beroep van bedrijfskundige af.

Het onderwijs is zodanig opgebouwd dat er sprake is van een toenemende complexiteit, zowel in de thematiek als in de opdrachten, probleemstellingen en de te gebruiken vakliteratuur. Deze loopt parallel aan de toenemende zelfsturing van de student en de afnemende begeleiding van de docent.

Er is ook ruimte voor de eigen profilering van studenten. De opleiding BKM kent allereerst een vrije keuzeruimte van 12EC. Studenten kunnen deze ruimte invullen met cursussen naar hun keuze, verplichte bijspijker- of deficiëntiecursussen of het verrichten van taken ten behoeve van de hogeschool (denk aan medezeggenschap, organiseren van activiteiten zoals introductieweken e.d.). Daarnaast kent de opleiding een profileringsruimte van 30 EC waarbinnen studenten een eigen accent kunnen geven aan hun studie door bijvoorbeeld het volgen van een minor, een doorstroomminor⁴ of een studieperiode in het buitenland. Ook is er voor studenten die willen excelleren een honoursprogramma waarmee studenten een 'honours degree' kunnen behalen. Onder excellentie verstaat Hogeschool Rotterdam: 'het in samenwerking met anderen realiseren van innovatieve oplossingen die van praktische betekenis zijn voor de aanpak van maatschappelijk relevante vraagstukken'. In de auditgesprek met studenten kwam naar voren dat het honoursprogramma bij eerste- en tweedejaars niet of nauwelijks bekend was. Hier ligt nog een ontwikkelkans voor de opleiding.

Relatie beroepspraktijk en ontwikkeling beroepsvaardigheden

Op verschillende manieren laat de opleiding studenten in aanraking komen met de beroepspraktijk. Dit doet zij allereerst door de beroepspraktijk in het klaslokaal te halen, bijvoorbeeld door het aantrekken van gastsprekers of door het behandelen van casuïstiek en het inbrengen van actuele artikelen in de colleges. De projectopdrachten in de lagere jaren zijn ontleend aan relevante beroepssituaties uit de beroepspraktijk (realistisch), terwijl de opdrachten in hogere studie jaren met regelmaat een 'echte' opdrachtgever kennen.

⁴ De opleiding BKM heeft met de Erasmus Universiteit Rotterdam en de Universiteit van Amsterdam een overeenkomst t.a.v. doorstroom naar de master Bedrijfskunde. Studenten die bij BKM de doorstroomminor met succes hebben afgerond, kunnen zonder premaster direct doorstromen naar de master.

Daarnaast is een deel van de docenten werkzaam in, of afkomstig uit het werkveld en geeft in de lessen voorbeelden uit de praktijk, zo geven studenten aan in de auditgesprekken.

Uit evaluaties bleek dat studenten een grotere praktijkgerichtheid wensten. Dit is opgepakt door, zoals hierboven is aangegeven, het nieuwe curriculum volledig op te bouwen rond beroepskritische situaties die exemplarisch zijn voor het werkveld. De beroepenveldcommissie heeft hiervoor input geleverd, bijvoorbeeld door methoden aan te dragen die worden gehanteerd in het werkveld (denk aan het werken in scrum- en agileteams). Ook heeft de opleiding de scripts t.b.v. de assessments aan de commissie voorgelegd met verzoek om input. De beroepenveldcommissie heeft ook aangegeven dat deze manier van toetsen (via assessments) eveneens een goede voorbereiding biedt op de beroepspraktijk. Communiceren, praten met bijvoorbeeld klanten en een heldere argumentatie kunnen neerzetten zijn belangrijke aspecten, zo geeft de BVC aan, en een assessment bereidt studenten hierop voor.

In de beroepspraktijk gaan ontwikkelingen razendsnel. Als het gaat om aansluiting bij actuele thema's vanuit in standaard 1 geformuleerde speerpunten als *Smart Digital Delta* en *Smart Energy Delta* is er nog ruimte voor ontwikkeling. De opleiding heeft hier wel in toenemende mate aandacht voor in het curriculum (big data, digitale managementinformatiesystemen) en is voornemens om dit nog verder te versterken in het curriculum. Het auditpanel juicht dit toe. De BVC treedt hierbij proactief op. Zo heeft de commissie aan de curriculumcommissie het signaal gegeven om bijvoorbeeld aandacht te besteden aan een thema als data analytics.

Didactisch model

De opleiding hanteert een consequent doorgevoerd, op het sociaal-constructivisme gebaseerd concept. In het oude curriculum worden nog overwegend de meer traditionele werkvormen gebruikt, al zet de opleiding wel in toenemende mate activerende, interactieve werkvormen in. Denk aan debatten, korte kennisquizen, het gebruik van simulaties en games en rollenspellen. Voor het nieuwe curriculum geldt dat er veel aandacht is voor activerende werkvormen en feedback. Met de nieuwe vormgeving probeert de opleiding de intrinsieke motivatie van de student te stimuleren en hiermee uiteindelijk ook de rendementen op een positieve manier te beïnvloeden. Docenten geven in het auditgesprek aan dat de eerste resultaten hoopvol zijn. De verplichte aanwezigheid is afgeschaft, maar de opkomst in de klas is nog nooit zo hoog geweest en docenten merken dat studenten beter voorbereid in de klas zitten.

Activerende werkvormen: scrummen in het nieuwe curriculum

Alle onderwijsbijeenkomsten duren een dagdeel en hebben een standaard opzet. Nadat een docent theorieën, concepten en/of methoden heeft uitgelegd ("minicolleges"), passen de studenten deze toe in een casusopdracht. Na de terugkoppeling werken de studenten aan hun portfolio-opdracht, ter voorbereiding op het assessment. Hun werkwijze is overeenkomstig de scrum-methodiek waarbij ze in korte sprints bruikbare tussenproducten moeten opleveren. Kenmerkend zijn het teamwerk in groepen van 3 à 4 studenten, snelle en open communicatie, reflectie en grote concentratie op een overzichtelijk deel van project. De methodiek draagt bij aan de groei in verantwoordelijkheid en zelfreflectie van studenten.

Het auditpanel wil de opleiding nog een aantal zaken meegeven:

- De opleiding probeert een aantal zaken uit nieuwe curriculum ook in de hogere jaren in te brengen. Zo wordt er in jaar 2 en 3 ook gescrumd. Studenten geven in het auditgesprek aan dat dit niet over de volle breedte – d.w.z. in alle klassen – gebeurt, maar bijvoorbeeld in twee klassen wel en twee klassen niet. Het panel vraagt hier aandacht voor.
- Studenten geven in het auditgesprek aan dat er nog ruimte voor verbetering is t.a.v. de afstemming tussen docenten in het oude curriculum. Er is een modulehandleiding die is geschreven door de modulehouder. In principe volgen alle docenten die een bepaald vak geven, deze handleiding en hebben ze met elkaar overleg over de inhoud. Studenten merken niet altijd iets van deze uitwisseling, zo gaven zij aan, want bij sommige vakken liepen interpretaties van docenten (en de uiteindelijke wijze van beoordelen) behoorlijk uiteen. Docenten proberen overigens om deze bandbreedte te verkleinen, onder meer door bij elkaar in de les te kijken.

- Acht weken na start van de module wordt er per groepje geoefend voor het assessment en de studenten krijgen een voorbeeldfilmje over een assessment te zien. Een van de studenten gaf de waardevolle suggestie om bij het oefenen wellicht een andere docent in te zetten i.p.v. de eigen (vertrouwde) docent die inhoudelijk begeleider is geweest. Op die manier worden studenten meer uit de eigen comfort zone gehaald, waarmee ze beter voorbereid worden op het assessment dat ook door vreemde ogen wordt gevoerd.

Ontwikkeling onderzoeksvaardigheden

Er is een doorlopende leerlijn Onderzoek waarin studenten hun kennis en vaardigheden op het gebied van onderzoek gedegen opbouwen. Aanvankelijk ligt het accent op deelvaardigheden. Studenten wordt geleerd helder te redeneren en hun kritische denkvaardigheden te trainen (bijv. in de module Kritisch denken). Ook wordt aandacht besteed aan het herkennen, analyseren en beoordelen van redeneringen van anderen. In cursussen Methoden en Technieken wordt ingegaan op het valide en betrouwbaar opzetten en uitvoeren van een onderzoek, waarbij studenten bijvoorbeeld leren om kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden toe te passen en een kwantitatieve analyse te leveren van een bestaande dataset. Gaandeweg passen studenten de geleerde vaardigheden steeds meer toe in projecten, stage, minor en uiteindelijk het afstuderen. Het auditpanel denkt dat de opleiding studenten in voldoende mate leert om 'onderzoeksvaardig' te worden, maar ziet hier nog wel ruimte voor verbetering met name als het gaat om het afleveren van 'reflective practitioners'.

Internationale aspecten in het programma

Het panel heeft vastgesteld dat de opleiding internationalisering met name 'at Home' vormgeeft. Een deel van de inhoud van het programma is internationaal georiënteerd en een gedeelte van de literatuur, artikelen en casuïstiek Engelstalig. Zo is het derde semester in zijn geheel internationaal gericht met modules als Internationaal Recht, Internationale Economie en Internationale Marketing en werken BKM-studenten in jaar 2 gedurende een week samen met studenten van partnerhogescholen uit het buitenland aan case studies. De opleiding vindt het verder van belang dat studenten een goede mondelinge en schriftelijke beheersing van het Engels hebben en geeft daarom in jaar 1 en 2 de cursus Bedrijfscommunicatie Engels. Een aantal onderdelen van het curriculum is volledig Engelstalig, zoals de minor Working World Wide die een substantieel aantal exchange studenten kent en wordt verzorgd i.s.m. het kenniscentrum Business Innovation. Voor studenten die dat willen, is er ten slotte de mogelijkheid om naar het buitenland te gaan.

Docenten⁵

Het overzicht van kwalificaties en de verkorte cv's van de docenten laat zien dat sprake is van een gekwalificeerd docententeam dat structureel geschoold wordt. Bij de deeltijd heeft 70% van de docenten een masterdiploma; bij de voltijd is 98% mastergeschoold en heeft 6% een PhD. Het merendeel van de docenten heeft werkervaring in de voor BKM-relevante beroepspraktijk. Er is voor docenten daarnaast de mogelijkheid om een docentstage te lopen. Zoals aangegeven bij standaard 1, is een aantal docenten als onderzoeker werkzaam in het kenniscentrum Business Innovation.

Binnen de Hogeschool Rotterdam wordt 10% van de taakomvang besteed aan professionalisering. Daarbij heeft iedere medewerker op jaarbasis een basisrecht van 40 uur professionaliseringstijd. Voor een belangrijk deel vullen zij die tijd zelf in en leggen hierover binnen de gesprekscyclus verantwoording af aan de onderwijsmanager. Een van de docenten geeft bijvoorbeeld aan dat hij in overleg de certificering Lean Six Sigma heeft gedaan. Daarnaast hebben de docenten enkele vakinhoudelijke en onderwijskundige speerpunten benoemd waarop de professionalisering vanuit de opleiding zich de komende jaren zou moeten richten.

⁵ Voltijd: 32,3 FTE. Deeltijd: 8,5 FTE (peildatum 1 juni 2017).

Zo zet BKM voor de komende jaren in op de professionalisering van docenten op het gebied van toetsen en beoordelen, in het bijzonder de Basiskwalificatie Examinering (BKE) en de Seniorekwalificatie Examinering (SKE) en de assessorentraining. De deeltijd heeft een training assessment ingepland bij de Career Academy; de voltijd organiseert in dit kader informatie- en intervisiebijeenkomsten, onder begeleiding van een professioneel assessmentbureau. Het nieuwe curriculum vraagt daarnaast om een andere docentrol en een omslag in het didactisch handelen. De opleiding heeft derhalve diverse teamgerichte scholingsactiviteiten ontplooid op het gebied van scrummen, coachen, feedback geven etc.

Tijdens de audit heeft het panel een gekwalificeerd, gedreven team gezien, dat open staat voor discours en dat naar studenten toe heel toegankelijk is (open deuren beleid) en bereid is tot extra aandacht. Studenten zijn, op de eerdere opmerking na over de verschillen in aanpak en beoordeling van docenten die actief zijn binnen een en hetzelfde vak, tevreden over hun docenten. In de auditgesprekken noemen zij de goede bereikbaarheid en communicatie van de docenten, de prettige sfeer, hun vakinhoudelijke kennis en hun praktijkgerichtheid.

Opleidingsspecifieke voorzieningen

Het panel constateert dat het nieuwe gebouw op de locatie Kralingse Zoom, met een studielandschap waarbij flexibele leer-, werk- en interactiezones gelijkmatig over het gebouw verspreid zijn, ruimschoots voldoet aan de behoeftes van de hedendaagse student. Via de mediathek hebben de studenten tevens toegang tot gedigitaliseerde bronnen en diverse databanken. De algemene informatievoorziening is volgens het panel op orde. Studenten kunnen via de elektronische leeromgeving N@tschool alle benodigde algemene en opleidingsspecifieke informatie vinden, zoals project- en modulehandleidingen, aanbevolen literatuur, voorbeelden en cases t.b.v. cursussen en de presentaties van de docenten. Daarnaast worden er via het intranet van de HR (HiNT) mededelingen gedaan. Cijfers en inschrijvingen gaan via Osiris. Hier kunnen studenten ook de notities van de gesprekken met hun SLC-coach teruglezen. In de evaluaties tonen de studenten zich tevreden, zowel over de studiefaciliteiten, de informatievoorziening, de studieroosters als de studiebegeleiding. De reacties van de studenten die het panel tijdens de audit spreekt, zijn daarmee in overeenstemming. Wel vragen studenten aandacht voor een tijdige aanlevering van de benodigde handleidingen. De opleiding herkent dit signaal overigens niet.

Studiebegeleiding

Begeleiding krijgt op verschillende manieren vorm binnen de opleiding. Elke student heeft zijn eigen studieloopbaancoach (SLC'er). SLC is onder meer gericht op het coachen van de student bij zelfsturing (studievaardigheden), bij het maken van keuzes t.a.v. de stage en de minor en bij talentontwikkeling. Verder biedt de SLC'er ondersteuning bij het wegwerken van achterstanden door de student door te verwijzen naar deficiëntie- en bijspijkerkursussen, bijvoorbeeld op het gebied van Nederlands of Engels. Begeleiding gebeurt uiteraard ook in het onderwijs zelf. Studenten ontvangen inhoudelijk begeleiding van de vakdocenten. Bij stage en afstuderen is de begeleiding één op één. Daarnaast zijn er in jaar 3, in het kader van SLC, intervisiebijeenkomsten waar studenten elkaar feedback geven op de uitvoering van de stage en de bedrijfsopdrachten. Verder biedt de opleiding voltijdstudenten studie- en huiswerkbegeleiding aan door peercoaches. Dit zijn ouderejaarsstudenten die andere studenten begeleiden bij hun studie.

De studieloopbaancoaching (SLC) uit het oude curriculum wordt in het nieuwe curriculum stapsgewijs vervangen door Persoonlijke Loopbaanontwikkeling (PLO). PLO helpt studenten met de meer vakinhoudelijke individuele coaching, zoals logisch redeneren, kritisch denken en het aannemen van een professionele houding.

Een vast onderdeel van het nieuwe curriculum zijn de tweewekelijkse PLO-gesprekken van een half uur tussen de student en zijn PLO-coach. Die komen in de plaats van het 'oude' SLC. In de PLO-gesprekken worden de studenten bevraagd naar aanleiding van hun individuele portfolio. Naast het helpen bij keuze op loopbaangebied en het aanleren van een professionele houding is er bij PLO ook aandacht voor de meer vakinhoudelijke individuele coaching t.a.v. aspecten als logisch redeneren en kritisch denken. De gesprekken bieden bij uitstek gelegenheid om studenten feedback en feed forward te geven op hun studieprestaties en om studenten in hun competentieontwikkeling te sturen.

Opleidingscommissie

Er is één opleidingscommissie waar zowel de voltijdse als de deeltijdstudenten zitting in hebben. De aanwezige OC-leden bevestigen dat de opleiding echt wat doet met de input van studenten en ook aan studenten teruggeeft wat er met de feedback is gedaan. Zowel het voorzitterschap als het vicevoorzitterschap van de OC lag ten tijde van de audit bij een docent. Het panel wil, o.a. vanwege de leereffecten, de opleiding in overweging geven om het voorzitterschap van de OC in handen te geven van een student, eventueel met een docent als coach of duovoorzitter.

Weging en Oordeel

De onderwijsleeromgeving van de hbo-bachelor Bedrijfskunde MER voldoet aan de basiskwaliteit. Het panel geeft dan ook het oordeel '**voldoende**'. Het panel ziet een solide, gestructureerd programma waarin studenten de juiste voor het BKM-vakgebied relevante inhoud tot zich nemen op een steeds hoger niveau en waarin ze in voldoende mate geconfronteerd worden met de toekomstige beroepspraktijk. Een analyse van het curriculum wijst uit dat het programma qua dekking van Body of Knowledge & Skills en competenties goed in elkaar zit. Studenten worden in staat gesteld om alle competenties op eindniveau te realiseren. De opleiding heeft via inhoudelijke leerlijnen door de jaren heen een samenhangend programma neergezet. Een ontwikkelkans ziet het panel nog in het sterker terug laten komen van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van IT. Het auditpanel denkt dat de opleiding studenten in voldoende mate leert om 'onderzoeksvaardig' te worden, maar ziet hier nog wel ruimte voor verbetering met name als het gaat om het afleveren van 'reflective practitioners'. De internationale oriëntatie wordt met name *at Home* vormgegeven.

De algemene informatievoorziening is volgens het panel op orde, al vragen studenten aandacht voor een tijdige aanlevering van informatie. Het digitale landschap is goed ingericht. De begeleiding is goed vormgegeven.

Het programma wordt uitgevoerd door een betrokken, gekwalificeerd kernteam dat structureel geschoold wordt en voldoende gefaciliteerd. Het professionaliseringsbeleid is gericht op teamgerichte en individuele scholing. Er is sprake van korte lijnen; ook naar de studenten toe. Studenten zien wel nog ruimte voor verbetering in de afstemming en communicatie tussen docenten onderling. Bij sommige ouderejaars vakken lopen interpretaties van docenten (en de uiteindelijke wijze van beoordelen) behoorlijk uiteen, aldus studenten

Ten aanzien van het nieuwe programma geldt dat de opleiding vanuit haar didactische visie, visie op onderzoek en visie op het beroepenveld een stevig programma heeft neergezet dat consistent is met die visies en dat een rijke praktijkgerichte leeromgeving kent. Het auditpanel heeft zijn waardering uitgesproken voor de doordachte wijze waarop de opleiding het nieuwe curriculum heeft ontwikkeld, de manier waarop zij in dit ontwikkelproces alle stakeholders – docenten, studenten én werkveld – heeft betrokken en de wijze waarop zij de nieuwe onderwijseenheden tegelijk meeneemt in de evaluatiecyclus. Studenten in het oude curriculum zouden op een meer structurele wijze kunnen profiteren van mooie onderdelen uit het nieuwe curriculum, aldus het panel. Het auditpanel komt tot het oordeel voldoende, omdat het programma nog in ontwikkeling is en omdat, hoewel de eerste resultaten vertrouwenwekkend zijn, deze resultaten nog niet voldoende zichtbaar zijn.

4.3. Toetsing

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting NVAO: De beoordeling is valide, betrouwbaar en voldoende onafhankelijk. De eisen zijn helder voor de studenten. De kwaliteit van de tentaminering en examinering wordt voldoende gewaarborgd en voldoet aan de wettelijke deugdelijkheidsvereisten. De toetsen ondersteunen het eigen leerproces van de student.

Bevindingen

Systeem van toetsing en beoordelen

Het toetsprogramma is een uitvloeisel van het toetsbeleid van IBK⁶. Dit document vormt het uitgangspunt voor het systeem van toetsen en beoordelen in de opleiding. Ook de toetsconstructie en het bewaken van de kwaliteit van het toetsen is hierin vastgelegd, evenals de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van alle belanghebbenden bij het toetsen. Daarnaast beschikt de opleiding BKM over toetsplannen voor de voltijd en de deeltijd, waarin is aangegeven waar én hoe én wanneer de competenties, eindkwalificaties en leerdoelen worden getoetst. In de toetsmatrijzen wordt dit per cursus/project tot op het niveau van leerdoelen en beheersingsniveaus uitgewerkt. Op deze wijze wordt de opbouw en toetsing van alle competenties binnen de afzonderlijke cursussen geborgd. In alle cursushandleidingen staat informatie over specifieke criteria en beoordelingsprocedures.

Summatief en formatief

Door middel van summatieve en formatieve toetsen worden studenten geïnformeerd over hun ontwikkeling om hen zo te steunen bij het sturen van hun leerproces. Het toetsplan kent een grote variëteit aan (summatieve) toetsvormen die hetzij kennis en/of vaardigheden toetsen, hetzij integraal (een aantal) competenties toetsen: projectopdrachten, kennistoetsen, casustoetsen, vaardigheidstoetsen, simulaties, werkstukken, projectopdrachten, portfolio's, reflectieverslagen en rapportages. Toetsing van de leerdoelen gebeurt gedurende de cursus formatief door het geven van ontwikkelingsgerichte feedback en feed forward, hetzij door de vakdocent/projectbegeleider, hetzij door medestudenten (peer review). Dit geldt voor zowel de voltijd als de deeltijd. Daarnaast zijn er proeftoetsen en oefenopdrachten beschikbaar op N@tschool. In het nieuwe curriculum krijgt de voltijdstudent feedback via oefenassessments. Ook zag het panel een voorbeeld in de modulewijzer van jaar 1, blok 2 'Operationeel Management en Management Information Systems' waarbij er feedback wordt gegeven tijdens zogenaamde Sprint Reviews⁷.

Toetsing in het nieuwe curriculum - assessments

In het nieuwe curriculum bestaan de toetsen voor zowel de voltijd- als de deeltijdvariant uit enerzijds een portfolio met beroepsproducten en anderzijds een assessment waarin het gaat om het uitoefenen van een beroepskritische situatie (implementatie). In het nieuwe voltijdse curriculum wordt het onderwijs ieder kwartaal afgerond in de vorm van een integraal assessment van een uur dat afgenomen wordt door twee assessoren. Het assessment heeft de vorm van een rollenspel waarbij de student ten overstaan van de assessoren beroepskritische situaties uitspeelt op basis van hun portfolio. Het bewijsmateriaal bestaat onder meer uit beroepsproducten die studenten tijdens het kwartaal hebben gemaakt (incl. tussenproducten aan het einde van de projectsprints). In kwartaal 4 zijn het de beroepsproducten die ze voor hun jaarlijkse stage hebben gemaakt. Een voorbeeldopdracht is het Businessmodel Canvas dat ze voorafgaand aan hun eerstejaarsstage hebben ingevuld en na afloop hebben uitgewerkt op basis van gesprekken met diverse stakeholders binnen het stagebedrijf.

⁶ Toetsbeleid Instituut voor Bedrijfskunde 2013-2018 (november 2013).

⁷ Sprint review is een (twee)wekelijkse review die feedback oplevert ter verbetering van het gemaakte werk. Het begrip Sprint review is een term uit de Scrummethodiek die in het eerste leerjaar wordt aangeleerd. In de methodiek is er sprake van korte sprints waarbij er bruikbare tussenproducten opgeleverd moeten worden.

Onderwerp van het assessment kan ook zijn het functioneren in de stageorganisatie met betrekking tot de stageopdrachten.

Het auditpanel heeft de nieuwe assessmentsystematiek uitgebreid besproken tijdens de audit. Voltijdstudenten beginnen met een presentatie waarin ze de kans krijgen om hun project uiteen te zetten. Daarna stelt een professionele (externe) rolspelacteur vragen. Een assessmentbureau heeft de opleiding geholpen bij het schrijven van scripts waarin alle vereiste competenties aan bod komen. De acteur geeft de student de gelegenheid om elke te beoordelen competentie drie keer te laten zien. De docent is medebeoordelaar, maar is geen gesprekspartner in het assessment. Docenten geven in het auditgesprek aan dat deze manier van toetsen en beoordelen erg arbeidsintensief is. Daarbij komt dat deze werkwijze relatief nieuw is voor de voltijddocenten en in deze opstartfase meer tijd kost. Aan de andere kant, zo geven docenten aan, verwachten ze tijdswinst door het gefaseerd wegvallen van het vele nakijkwerk (incl. inzagemomenten), zoals dat het geval was in het oude curriculum.

De deeltijdopleiding werkte al eerder met toetsing via assessments en portfolio's, naast de meer klassieke toetsing via groepsopdrachten, verslagen en schriftelijke toetsen. In het nieuwe curriculum verdwijnt ook deze klassieke toetsing en is aan het einde van elke periode sprake van een integrale toetsing via *business cases* uit de eigen praktijk van de student aan de hand van een (portfolio)assessment van 1,5 uur. De opleiding noemt deze wijze van toetsen passend "acht keer afstuderen". Beoordeling vindt steeds plaats door twee assessoren die gebruikmaken van rubrics. Bij de beoordeling op eindniveau is ook een externe beoordelaar betrokken.

Meeliften

Studenten geven in het studentenhoofdstuk aan dat er altijd sprake is van een zeker meeliftgedrag, maar in het nieuwe curriculum maakt met name de opzet van de toetsing, waarbij assessments altijd live en individueel worden afgenomen, meeliften bij de toetsing nagenoeg onmogelijk. Docenten kunnen tevens bij het vermoeden van meeliften aangepaste/extra vragen aan de acteur meegeven.

Oordeel toetsen

Het panel bekeek een selectie van ontwikkelde en gemaakte toetsen. Het panel vond dat de toetsen aansloten op de bijbehorende onderwijshoud en dat ze van het niveau waren dat in de betreffende studiejaar verwacht mag worden van studenten van een hbo-bacheloropleiding. Opvallend vond het panel het grote aantal wijzigingen ten aanzien van de cijfers op het gemaakte werk. Deze correcties bleken te zijn toegepast n.a.v. de inzage. Het panel heeft vastgesteld dat dit tijdrovend voor docenten is en wil de opleiding meegeven om hier aan de voorkant richting studenten explicietere eisen aan te stellen, ook vanwege het feit dat de totstandkoming van het uiteindelijke cijfer op deze manier niet altijd even inzichtelijk is, zeker niet voor externen.

Oordeel studenten

Studenten tonen zich over het algemeen tevreden over de toetsing en beoordeling, maar hebben wel enkele aandachtspunten geformuleerd. In het oude curriculum vonden studenten dat formatieve toetsing nog te weinig consequent werd ingezet om hun leerproces te stimuleren. De propedeusestudenten in de voltijd merken reeds een verschil op dit punt. Tijdens de assessments krijgen studenten gerichte feedback. Een van de studenten had het assessment niet gehaald en kreeg feedback waar hij nog op moest letten; een andere student had het assessment wel gehaald en kreeg juist feed forward, gericht op wat hij de volgende keer nog beter kon doen. Het panel vindt dit goed. Het oude curriculum bestaat daarnaast uit relatief veel kleine onderwijseenheden die los van elkaar getoetst worden. Studenten zagen hierin niet altijd de samenhang en vonden dat de toetsen beter zouden moeten aansluiten bij de inhoud van de modules. In het nieuwe curriculum heeft de opleiding dit opgepakt door de vormgeving van integrale competentietoetsing. Studenten vragen ten slotte aandacht voor een eenduidige werkwijze t.a.v. beoordeling door docenten.

Dit zit voor een deel in organisatorische aspecten, zoals het hanteren van verschillende deadlines voor het inleveren van opdrachten, maar ook in verschillen in de beoordelingen. Docenten proberen de bandbreedte in de beoordeling steeds kleiner te maken door veelvuldig met elkaar af te stemmen. In het nieuwe curriculum wordt er nog meer dan voorheen ingezet op kalibratie. Daarnaast geldt dat bij de assessmentsystematiek gebruik wordt gemaakt van twee assessoren. Hierdoor neemt de betrouwbaarheid van de beoordeling toe.

Kwaliteitsborging

Centraal in het proces van toetsen en beoordelen staat de borging van kwaliteit. Dit toont de opleiding onder meer met onderstaande voorbeelden in tabel 3 aan (niet uitputtend). Het auditpanel waardeert dat binnen de opleiding ruimte is voor een goed gesprek over de kwaliteitsborging van het toetssysteem.

Voorbeelden van kwaliteitsborgende mechanismen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ De toetscommissie beoordeelt met behulp van screeningsformulieren een aantal toetsen per jaar op validiteit, betrouwbaarheid, inzichtelijkheid en efficiëntie. In vier jaar tijd worden alle cursussen en projecten gescreend. ▪ Toepassen van het vier-ogen-principe: vóór afname wordt de toets altijd door een tweede docent gecontroleerd op correctheid, vraagstelling, puntenverdeling en dergelijke. Wanneer er twee (of meer) docenten zijn die in een kwartaal dezelfde cursus geven, of bij hetzelfde project betrokken zijn, dan vindt er tussen hen overleg plaats over de wijze van beoordeling (beoordelingscriteria, wegingsfactoren, cesuur). ▪ Het vier-ogen-principe wordt ook toegepast bij de assessments. Bij de deeltijd worden er daarnaast opnames gemaakt van de assessments. Dit bevordert nog verder de objectiviteit van de beoordeling. ▪ Ook afstudeerscripties worden beoordeeld door twee beoordelaars. Een sterk punt bij de deeltijdvariant is het feit dat er bij de beoordeling van de afstudeeropdracht – wanneer organisatorisch mogelijk – een docent uit de voltijd betrokken is als tweede lezer. ▪ Betrokkenheid externen: bij een aantal willekeurig geselecteerde scripties van de voltijd is er een onafhankelijke externe deskundige, afkomstig uit het beroepenveld of een andere opleiding, die een rol speelt als derde lezer en een adviesbeoordeling geeft over de scriptie. Bij de deeltijd is er standaard sprake van een externe deskundige uit het beroepenveld. ▪ Naast interne kalibratie tussen examinatoren afstudeeronderzoek vindt ook externe kalibratie vindt plaats: de opleiding kalibreert het gerealiseerd eindniveau met collega-opleidingen door middel van het uitwisselen en bespreken van afstudeerwerken. ▪ Betrekken van externe partijen/beoordelaars: leden van de beroepenveldcommissie nemen deel aan afstudeerzittingen en houden zo het afstudeerniveau in de gaten.

Tabel 3 – Voorbeelden van kwaliteitsborgende mechanismen BKM

Afstudeerprogramma

Het afstudeerprogramma bestaat in het studiejaar 2016-2017 voor de voltijd uit drie onderdelen: het afstudeeronderzoek (16EC⁸) en twee cursussen op expertniveau, te weten Operations Management (4EC) en Organisatiekunde (4EC). Voor de deeltijd bestaat het naast het afstudeeronderzoek (20EC) uit de onderwijseenheid Bedrijf en Studie 11 (10EC), incl. eindassessment. Het afstudeeronderzoek bestaat uit een praktijkgericht onderzoek over een complex probleem binnen een organisatie en het schrijven van een scriptie. De student rapporteert over de resultaten van dit onderzoek en hoe hij zijn onderzoek heeft aangepakt. De afstudeeropdracht wordt individueel uitgevoerd. De reflectie op relevante theoretische kaders vormt een onderdeel van de opdracht. De afstudeeropdracht wordt beoordeeld op basis van het afstudeerrapport en de presentatie en verdediging hiervan.

Een aantal observaties van het panel t.a.v. het afstudeerproces en de beoordeling hierbij.

- Het panel is positief over de diverse 'go/no go'-momenten die de opleiding in het afstudeerproces heeft ingebouwd. Zo moet de student een afstudeerportfolio samenstellen en dit voorleggen aan een afstudeercommissie, die het portfolio beoordeelt op zwaarte, relevantie en haalbaarheid. Bij goedkeuring krijgt de student een begeleider toegewezen. De afstudeerbegeleider beoordeelt samen met een tweede lezer bij de overige drie "tolpoortjes" of de student verder mag: bij het plan van aanpak, de concept scriptie en de definitieve scriptie.

⁸ In 2015-2016 gold het afstudeeronderzoek 'oude stijl' (23EC).

- De panelleden zouden op basis van het gehanteerde beoordelingsformulier in enkele gevallen lager uitkomen en de totstandkoming van het eindoordeel was voor het auditpanel bij de bestudeerde scripties niet altijd even navolgbaar. De toelichting van het oordeel – en dan met name de onderbouwing van de deelonderwerpen op het beoordelingsformulier – kan door sommige docenten beter worden verwoord.
- Het panel refereert bij standaard 4 aan het matige taalniveau van de afstudeeropdrachten. Opvallend hierbij is dat de beoordelaars op diverse beoordelingsformulieren oordelen dat er sprake is van “heldere formuleringen en goede zinsbouw” en “foutloze spelling en stijl”. Wanneer de opleiding t.a.v. taalniveau toetscriteria opneemt in het beoordelingsformulier, dienen examinatoren dit ook consequent te hanteren, aldus het panel.
- Het afstudeerwerk wordt beoordeeld door twee beoordelaars, waarbij de begeleider tevens de eerste beoordelaar is. De opleiding heeft hier geen strikte scheiding tussen begeleiden en beoordelen aangebracht. Het auditpanel kan dit billijken, maar adviseert de opleiding evenwel om in ieder geval de begeleider de tweede beoordelaar te maken om zo de proces- en inhoudsbeoordeling beter te scheiden.

Examen- en toetscommissie

Binnen IBK is er één examencommissie en één toetscommissie werkzaam. De leden van de examencommissie en toetscommissie zijn zodanig gekozen dat alle opleidingen hierin vertegenwoordigd zijn. De examencommissie kent daarnaast een extern lid. Het auditpanel heeft, op basis van de auditgesprekken, de jaarverslagen en notulen van beide commissies, vastgesteld dat zowel de examen- als de toetscommissie goed in positie zijn en kundig en zorgvuldig te werk gaan. Leden van de examen- en toetscommissie zijn geschoold in toetsing en beoordeling en juridische basiskennis en zij zijn zich terdege bewust van de wakende, signalerende en borgende rol die zij spelen. Zo heeft de examencommissie de toetscommissie gemandateerd om steekproefsgewijs de toetsing op eindniveau te beoordelen. Ook monitoren leden van de toetscommissie de invoering van de toetsing in het nieuwe curriculum door bijvoorbeeld in de voltijd bij elk blok bij de assessments aanwezig te zijn en dit proces te evalueren met de rolspelacteurs en de docenten.

De ontwikkel- en onderzoeksagenda van examen- en toetscommissie toont dat beide commissies weten wat er op het gebied van toetsen en beoordelen in de komende periode nog moet gebeuren. De examencommissie heeft in haar jaarverslag aandacht gevraagd voor de facilitering van de commissie (in tijd) en voor de BKE- en SKE-certificering. Alle docenten moeten vóór 2020 in het bezit zijn van een BKE- of SKE-certificering als bewijs dat zij voldoende kennis hebben van toetsing. De examencommissie zag een lage prioritering ten aanzien hiervan en heeft hier met het management over gesproken. Opvallend was trouwens dat de leden van de toetscommissie ten tijde van de audit ook nog niet hun BKE of SKE hadden. In den lande zien we hier een ander beeld.

Weging en Oordeel

Het auditpanel komt voor de hbo-bacheloropleiding BKM voor beide varianten ten aanzien van deze standaard tot het oordeel ‘**voldoende**’. Het toetssysteem borgt dat de opleiding valide, betrouwbare en – voor studenten – transparante toetsen oplevert. Toetsplannen geven aan waar, hoe en wanneer de leeruitkomsten getoetst worden. Toetsmatrijzen laten per cursus/project zien hoe zwaar de afzonderlijke leeruitkomsten in de toetsing wegen en op welke niveaus zij getoetst worden. Er zijn ook toetsvormen te vinden die formatief van aard zijn en bijdragen aan het leerproces van de student. In het nieuwe programma is er meer aandacht feedback (feed-up, feedback, feed forward) die studenten van zowel de docent als van hun peers krijgen. Het auditpanel vindt de assessmentsystematiek in het nieuwe curriculum veelbelovend. De vormgeving van de integrale toetsing is doordacht. Het auditpanel is positief over het niveau en de inhoud van toetsing en beoordeling, maar geeft de opleiding wel ter overweging om striktere eisen te stellen rondom de inzagemomenten. De formele borging van het systeem vindt op een deskundige wijze plaats door de examen- en de toetscommissie.

De examen- en toetscommissies zijn WHW-proof, in positie en voeren zowel een proactief als reactief beleid. De examencommissie heeft in haar jaarverslag aandacht gevraagd voor de facilitering van de commissie (in tijd) en voor de BKE- en SKE-certificering van de docenten. Het panel ondersteunt dit.

Aandacht is gewenst voor het consequent invullen van het beoordelingsformulier van het afstuderen en dan met name de onderbouwing van de beoordelaars op het beoordelingsformulier bij de verschillende deelonderdelen. Daarnaast heeft het panel aandacht gevraagd voor het systematisch hanteren van de door de opleiding zelf opgestelde toetscriteria rondom taalaspecten. Ten slotte adviseert het panel om de proces- en inhoudsbeoordeling beter te scheiden door de positie van de eerste beoordelaar die tevens de begeleider is, en de tweede beoordelaar om te draaien.

4.4. Gerealiseerde leerresultaten

Standaard 4: De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het realiseren van de beoogde leerresultaten blijkt uit de uitkomsten van toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

Bevindingen

Het auditpanel heeft voorafgaand aan de audit een gestratificeerde en aselechte steekproef genomen uit de afstudeerwerken van de laatste twee cohorten van beide opleidingsvarianten. Het accent lag bij de beoordeling op het (in studiepunten) meest omvangrijke afstudeeronderdeel, namelijk het afstudeeronderzoek.

Het merendeel van de eindwerken die het auditpanel bekeek, vond het van hbo-bachelorniveau. Het panel vond de inhoud niet alleen van voldoende niveau in relatie tot de feitelijk door de opleiding beoogde leerresultaten, maar ook in termen van bruikbare producten voor de opdrachtgevers. Het panel heeft een aantal goede scripties "volgens het boekje" gezien, met bijbehorende deugdelijke onderzoeksopzet en -methodiek, een helder theoretisch kader waarin actuele literatuur wordt gebruikt, duidelijke conclusies en aanbevelingen en een mooie verantwoording van en reflectie op het onderzoek(sproces). Een van de scripties had ook een echt goede statistische analyse met een volledige doorrekening. Deze kwaliteit vertaalde zich veelal ook in een hoog/hoger cijfer. Daartegenover stond een aantal scripties die van voldoende niveau waren, maar waarbij er ruimte voor verbetering was t.a.v. het uitvoeren van het praktijkgericht onderzoek. Deze studenten vinden de probleemanalyse vaak nog lastig. Dit leidt er bijvoorbeeld toe, zo zag het panel, dat hoofd- en deelvragen soms nog niet helemaal scherp waren en dat de student minder goed in staat was om focus en structuur aan te brengen in de onderzoeksopzet en/of het theoretisch kader. Daarnaast kunnen deze studenten nog een slag maken in het valide en betrouwbaar uitvoeren van het onderzoek en ontbraken in veel gevallen een kosten/batenanalyse (financiële paragraaf) en aspecten als haalbaarheid van de geboden oplossing/aanbevelingen. Het panel is van mening dat een bedrijf weinig heeft aan aanbevelingen of een advies, als daar geen financiële onderbouwing bij zit of als de randvoorwaarden voor implementatie niet worden geschetst.

Het panel begrijpt dat de opleiding te maken heeft met een grote populatie met taalachterstand, maar veel scripties bevatten niet alleen spelfouten, maar ook slordigheden als typfouten, vergeten woorden en niet lopende zinnen. Een van de generieke competenties stelt dat de BKM-professional, zowel in de Nederlandse als Engelse taal, ideeën, meningen, standpunten en besluiten begrijpelijk mondeling kan verwoorden en afstemmen op de toehoorder en in begrijpelijke en correcte taal op schrift stellen en afstemmen op de lezer. Het talige aspect verdient derhalve onmiddellijke en expliciete aandacht, aldus het panel.

Drie eindwerken in de steekproef waren uit de categorie 'grensgevallen' (5,5 tot 6,0): twee van de voltijd en één van de deeltijd. De opleiding heeft een aantal bevredigende verklaringen gegeven voor haar positieve oordeel. Allereerst ging het hier met name om studenten uit oudere cohorten (vijfdejaars of ouder). Deze studenten hebben nog niet ten volle kunnen profiteren van de ingezette verbetermaatregelen, zoals de versterking van de onderzoekslijn. Daarnaast hadden studenten tijdens het mondeling examen (vt) of het eindassessment (dt) aangetoond dat ze startbekwame bedrijfskundigen waren.

Ten aanzien van de deeltijdschrijving was het panel van mening dat de student een geweldig adviesrapport had geschreven waar elke opdrachtgever heel blij mee zou zijn; het onderzoeksgedeelte was niettemin nauwelijks verantwoord. Dit leidde tijdens de audit tot een interessante discussie over hoe het afstuderen in het nieuwe curriculum ingestoken zou moeten worden.

De focus zal in ieder geval meer komen te liggen, zo gaf de opleiding aan, op het vervaardigen van innovatieve beroepsproducten met een grote(re) toegevoegde waarde voor de opdrachtgever – ofwel een focus op adviseren en implementeren – terwijl de onderzoekskompetentie ook elders in de opleiding afgetoetst zou kunnen worden. Het auditpanel zou deze ontwikkeling toejuichen en gelooft in het nut van een bredere, landelijke discussie hieromtrent.

Functioneren in de praktijk / in een vervolgopleiding

De beoordelingen van de bedrijfsmentoren van de afstudeerders laten zien dat de mentoren tevreden zijn over de houding en de werkwijze van de student en de bruikbaarheid van de eindrapporten. Afstudeerders krijgen dan ook regelmatig een vervolgcontract aangeboden. Ook de werkveldvertegenwoordigers met wie het panel sprak, oordelen positief over de capaciteiten en het niveau van de BKM-stagiaires en -afgestudeerden. Zij zijn van mening dat de opleiding BKM van Hogeschool Rotterdam bedrijfskundigen aflevert die praktisch en proactief zijn en niet bang om iets nieuws aan te pakken. Ze zijn daardoor snel inzetbaar en hun adviezen zijn veelal direct toepasbaar. Een van de werkveldvertegenwoordigers gaf aan dat hij de 'soft skills' bij stagiaires soms onderbelicht vond, maar stelde tegelijkertijd dat juist het stagebedrijf hier een rol in kan spelen. In het nieuwe curriculum komt een aantal van deze generieke competenties overigens explicieter aan bod.

De alumni die de HBO-Monitor hebben ingevuld, geven aan dat zij de opleiding een goede basis vinden om te starten op de arbeidsmarkt. Ze vinden na het afstuderen over het algemeen heel snel een relevante baan. De aanwezige alumni zijn eveneens positief over hun opleiding en over de aansluiting met hun vervolgopleiding en/of carrière. Ze waardeerden onder meer de brede basis die ze van de opleiding hebben gekregen, de theoretische diepgang en de mogelijkheid om een eigen profiel te ontwikkelen. Zo kwam een van de alumni via de minor Consultancy & Ondernemen erachter dat hij ondernemen leuk vond en is hij nu een succesvol zelfstandig ondernemer. De aanwezige alumni geven aan dat er nog een ontwikkelkans voor de opleiding ligt in het structureel en duurzaam vormgeven van haar alumnibeleid.

Weging en Oordeel

Bij deze standaard komt het auditpanel tot het oordeel '**voldoende**'. Het panel vindt dat de studenten met de afstudeerproducten laten zien dat zij de beoogde leerresultaten hebben behaald. Het niveau van nagenoeg alle bestudeerde scripties weerspiegelde het niveau dat men van een hbo-bachelor Bedrijfskunde MER mag verwachten. Het niveau van het uitgevoerde praktijkonderzoek – en dan met name de validiteit en betrouwbaarheid – en het onderbouwen en verantwoorden van het eigen handelen en de oplossing behoeven niettemin nog aandacht. Daarnaast verdient het talige aspect onmiddellijke en expliciete aandacht. In het nieuwe curriculum komen kritische beroepssituaties meer centraal te staan en zal de opleiding ook bij het afstuderen meer de focus leggen op het vervaardigen van innovatieve beroepsproducten met een grotere toegevoegde waarde voor de opdrachtgever. Het panel ziet hierin mooie mogelijkheden om aan te tonen dat studenten handelings- en beroepsbekwaam zijn.

Het werkveld uitte zich positief over het niveau van de afgestudeerden en ook alumni waren tevreden over de aansluiting van de opleiding op de beroepspraktijk en hun landing in het werkveld. Ten aanzien van het alumnibeleid adviseert het panel om dit in meer strategische zin vorm te geven.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het panel heeft een opleiding in beweging gezien met energie en zelfvertrouwen voor wie de visitatie feitelijk te vroeg kwam, gelet op het auditmoment en op de fasering van de invoering van de curriculumverandering. De curricula van BKM voltijd en deeltijd hebben met ingang van september 2017 grote veranderingen ondergaan, die ten tijde van de audit alleen voor eerstejaarsstudenten merkbaar waren. Het nieuwe curriculum, met profilering als uitgangspunt, vindt het panel uitdagend en belooft, zeker gezien de actieve en energieke betrokkenheid van docenten, studenten en werkveld, veel voor de toekomst!

Het panel beoordeelt op dit moment alle standaarden met een voldoende en komt derhalve ook op het eindoordeel 'voldoende' voor de hbo-bachelor Bedrijfskunde MER van Hogeschool Rotterdam. Dit betekent dat het volgens de beslisregels van de NVAO eveneens op het eindoordeel 'voldoende' komt voor de hbo-bacheloropleiding Bedrijfskunde MER van Hogeschool Rotterdam.

Het panel adviseert de NVAO om de accreditatie met de gebruikelijke termijn van zes jaar te verlengen.

6. AANBEVELINGEN

Het auditpanel formuleerde naar aanleiding van de observaties en bevindingen tijdens de audit enkele aanbevelingen. Deze aanbevelingen staan deels reeds bij de standaarden. Zoals eerder is aangegeven, heeft de opleiding het merendeel van deze onderwerpen reeds op haar netvlies. De aanbevelingen hebben verder geen invloed op de eerder gegeven oordelen.

Profilering en ontwikkeling naar de Business School

Naar de toekomst toe ziet het auditpanel kansen voor de opleiding om de schets van het eigen Rotterdamse profiel met vijf transitiepaden uit de Roadmap Next Economy van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag verder uit te werken tot een eenduidig – door de gehele opleiding gedragen – beeld. Het auditpanel ziet in elk geval voldoende kapstokken en een doordachte langjarige strategie om de eigen profilering ook een daadwerkelijk 'eigen gezicht' te geven en wil de opleiding meegeven om zich hiermee vooral ook nadrukkelijker naar buiten toe te profileren en te positioneren. Wees daar niet te bescheiden in.

Delen best practices

Het panel heeft gezien dat er sprake is van afstemming tussen de voltijd en deeltijd, maar denkt dat de opleidingen nog meer hun krachten zouden kunnen bundelen. Met name de voltijd kan profiteren van de *best practices* bij de deeltijd, zeker voor wat betreft de ervaring bij de deeltijdopleiding met de assessmentsystematiek.

Werkveld?

In de auditgesprekken had een van de werkveldvertegenwoordigers het over de 'starheid' die zit in de manier waarop de opdrachten plaats moeten vinden en de manier waarop de verslaglegging moet gebeuren. Wat de opleiding wil, prevaleert. Wat het bedrijf wil, is soms ondergeschikt. Er mocht wat hem betreft meer afstemming komen tussen bedrijf en school. Hoewel dit slechts de mening van één werkveldvertegenwoordiger was, bevestigde de stagecoördinator dat er wel wat meer afgestemd kan worden. "De balans kan hier en daar beter gezocht worden". Het advies van het panel is om de vereisten vanuit de opleiding, bijvoorbeeld m.b.t. de verslaglegging, nog beter af te stemmen met het werkveld.

Programma

- Tijdens de visitatie gaf de opleiding aan in de hogere jaren ook veranderingen te hebben doorgevoerd. Dit wordt echter slechts beperkt herkend door de ouderejaars studenten. Ze gaven aan het panel het beeld terug dat bepaalde elementen niet of slechts in een aantal klassen werden doorgevoerd. Aan de opleiding dus het advies hier aandacht voor te hebben. Dit heeft zowel een inhoudelijk aspect – het ook daadwerkelijk doen – als een communicatief aspect, namelijk de ouderejaars studenten vertellen dat zij ook mee worden genomen in de vernieuwingen en op welke manier.
- Behoud de pareltjes uit het oude programma. Het panel heeft een aantal mooie voorbeelden gehoord (subsidieproject; internationaal project) die ook op hun plaats zouden zijn in het nieuwe curriculum.
- Besteed meer aandacht voor het honours programma.
- Kijk goed naar welke nieuwe ontwikkelingen er zijn en maak een goede overweging van wat bedrijfskundige studenten hiervan mee zouden moeten krijgen om in hun verdere loopbaan succesvol te zijn. Met name ontwikkelingen op het gebied van IT – denk hierbij bijvoorbeeld aan ontwikkelingen zoals Big Data, Artificial Intelligence, Robotica, Digitale dienstverlening, Internet, E-business – kunnen sterker in het curriculum verankerd worden.

Toetsen

Er is nog wat winst te behalen bij de inzagemomenten. Probeer wat meer eisen te stellen van tevoren en maak met studenten heldere afspraken over wat wel of niet mag tijdens/na inzage.

Afstuderen / eindwerken

Binnen 'HBO-land' wordt er sterk aangestuurd op een strikte scheiding tussen begeleiding en beoordeling. Dit wordt bijvoorbeeld ook sterk benadrukt in de BKE- en SKE-certificering. Het auditpanel beveelt het aanbrengen van deze scheiding in het nieuwe afstuderen ten zeerste aan. Daarnaast kan de opleiding in het huidige afstudeertraject, zoals aangegeven, de begeleider de tweede beoordelaar maken, om zo de proces- en inhoudsbeoordeling beter te scheiden.

Met name talige aspect verdient onmiddellijke en expliciete aandacht. Beleg dat in voorwaardelijke sfeer, alvorens student überhaupt kan afstuderen. Bij andere hogescholen zien we bijvoorbeeld dat er een protocol met zogenaamde ontvankelijkheidseisen is waaraan een product moet voldoen (denk aan: eisen omtrent standaardonderdelen, aantal fouten mb.t. spelling, formuleren en interpunctie; t.a.v. de vormgeving, bronverwijzingen en literatuurlijst).

In het nieuwe curriculum komen kritische beroepssituaties meer centraal te staan en zal de opleiding ook bij het afstuderen meer de focus leggen op het vervaardigen van innovatieve beroepsproducten met een grotere toegevoegde waarde voor de opdrachtgever. Het panel ziet hierin een mooie mogelijkheid om aan te tonen dat studenten handelings- en beroepsbekwaam zijn. Blijf met elkaar het discours voeren over wat voor soort product je gaat leveren, waar je welke competenties aftoetst en hoe de beoordeling tot stand komt. Denk niet alleen met elkaar, maar bijvoorbeeld ook in LOO-BKM-verband na wat een goede toekomstige invulling kan zijn voor het afstudeerproduct. Een mogelijkheid is bijvoorbeeld om de onderzoeksvaardigheden op andere momenten in de opleiding af te toetsen en het afstudeeronderzoek vervolgens meer af te stemmen op de behoeften van het bedrijf, waarbij competenties als adviseren en implementeren de focus krijgen.

BIJLAGE I**Scoretabel**

Scoretabel paneloordelen Hogeschool Rotterdam Hbo-bachelor Bedrijfskunde MER Veltijd en deeltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde leerresultaten	V
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	V
Standaard 3. Toetsing	V
Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten	V
Algemeen eindoordeel	V

BIJLAGE II Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Beperkte Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bacheloropleiding Bedrijfskunde MER van Hogeschool Rotterdam

Programma

Tijdstip	Thema	Deelnemers
08.00 – 08.15	Inloop / ontvangst panel	1. Erik Falkink (OeO) 2. Esther Heemskerk (IBK)
08.15 – 09.00	Intern overleg	Panel
09.00 – 09.15	Presentatie + gelegenheid tot vragen	1. Lucas Peters, onderwijsmanager BKM voltijd 2. Caroline de Jonge, docent en vz. curriculumcommissie
09.15 – 10.00	Materiaalbestudering	Panel: 1. Dhr. drs. W.G. van Raaijen (voorzitter) 2. Mevr. J.J. Berendsen-de Kruijf MBA 3. Dhr. Ir. J. de Gelder 4. Mevr. Drs. A. Evers-de Boer MSc B 5. Dhr. M. Booij (student-lid) 6. Mevr. D.P.M. (Daniëlle) de Koning, MSc
10.00 – 11.00	Gesprek studenten	1. Jason Adolphus (0954334) student voltijd jaar 1 2. Tim 's Gravemade (0950500) student voltijd jaar 1 3. Olivier Vrijenhoek (0942190) student voltijd jaar 1 4. Luka Roozenboom (0914070) student voltijd jaar 3 5. Jotika Nirandjan (0910366) student voltijd jaar 3 6. Ingrid van de Woestijne (0917352), student deeltijd jaar 3 7. Talal Jamil (0919429), student deeltijd jaar 3 8. Else Kloosterman-van Rossum (0886968), student dt jaar 4 9. Bob van Gelderen (0892542), studentlid opleidingscommissie 10. Maik Backx,(0919773), studentlid opleidingscommissie
11.00 – 11.15	Pauze / intern overleg	Panel
11.15 – 12.15	Gesprek docenten	1. Caroline de Jonge, docent en vz. curriculumcommissie 2. Aarti Debipersad, docent vt 3. Marleen Bastiaans, docent vt 4. Sander Quak, docent vt 5. Thijs de Jong, docent vt 6. Robert Bouwhuis, docent en waarnemend onderwijsmanager dt
12.15 – 13.15	Gesprek opleidingsmanagement	1. Peter Karstel , directeur IBK 2. Lucas Peters, onderwijsmanager BKM voltijd 3. Robert Bouwhuis, docent en waarnemend onderwijsmanager dt
13.15 – 14.00	Overleg + lunch	Panel
14.00 – 15.00	Examen- en toets- commissie, afstudeer- coördinator(en), examinatoren. Thema: kwaliteitsborging toetsing, beoordeling, gerealiseerd niveau (standaard 3 en 4)	1. Samantha Hendriks, docent vt en lid examencommissie 2. Joris van Haagen, docent vt en dt en vz toetscommissie 3. John Dispa, docent en afstudeercoördinator vt 4. Hans van Dam, docent en afstudeercoördinator dt 5. Mark Janssen, docent vt en examiner 6. Jacques Curie, docent vt en examiner 7. Sybe Stuij, docent vt en examiner
15.00 – 15.15	Pauze / intern overleg	Panel

15.15 – 16.00	Dialogo met werkveld en alumni	<ol style="list-style-type: none"> 1. Danielle Bouwman, docent vt, vz opleidingscommissie en BVC 2. Charlie van der Zant, lid beroepenveldcommissie (BVC) 3. Jill de Bruijn, docent vt, stagecoördinator 4. David van Honk, alumnus deeltijd 5. Suzanne ter Beek, alumnus deeltijd 6. Wouter Zwan, alumnus voltijd 7. Mourad El Moussati, alumnus voltijd 8. Michel Meijer, stagebegeleider vanuit Dura Vermeer
16.00 – 16.45	Beoordelingsoverleg panel	Panel
16.45 – 17.15	Terugkoppeling van de bevindingen	Management + andere geïnteresseerden

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende voltijdse en deeltijdopleiding is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland" van september 2016. Daarin staan de standaarden vermeld waarop het panel zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan het panel zijn oordeel over de opleiding moet bepalen.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditteam zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de voltijdse en deeltijdopleiding.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditteam geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditteam met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Afstemming deelpanels binnen het cluster

De visitatie binnen dit cluster is uitgevoerd door de visitatiebureaus Hobéon en NQA waarbij Hobéon zes hogescholen en NQA drie hogescholen heeft beoordeeld. Gedurende het traject hebben de voorzitters van de betrokken kernpanels met elkaar afgestemd over de opzet en de focuspunten van de audits.

Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. De tussen Hobéon en NQA gekalibreerde criteria voor de beoordeling maken onderdeel uit van deze instructie. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. Verder wordt de afstemming tussen de panels geborgd door de ondersteuning van zo veel mogelijk dezelfde secretaris vanuit zowel Hobéon als NQA en door de inzet van getrainde voorzitters.

Het oordeel van het auditpanel vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland, September 2016'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en dual), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de kwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde kwaliteitsstandaarden.

Beperkte opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien i) standaard 1 'onvoldoende' is, ii) een of twee standaarden 'onvoldoende' en herstel binnen twee jaar niet realistisch en haalbaar is of iii) drie of meer standaarden 'onvoldoende'. , 3 of 4 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'voldoende' zijn indien ten minste twee standaarden 'voldoende' zijn, waaronder in elk geval standaard 1, en herstel van de tekortkoming(en) bij de 'onvoldoende' standaarden realistisch en haalbaar is binnen twee jaar.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste alle standaarden minimaal voldoende zijn en twee standaarden als 'goed' worden beoordeeld, waaronder in elk geval standaard 4.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste alle standaarden minimaal 'voldoende' worden bevonden en twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld, waaronder in elk geval standaard 4.

BIJLAGE III Lijst geraadpleegde documenten

- Zelfevaluatierapport opleiding
- Landelijk opleidingsprofiel van de bacheloropleiding Bedrijfskunde MER 2014
- Opleidingsprofiel Bedrijfskunde MER, voltijd en deeltijd 2017-2020, d.d. oktober 2017
- Hogeschoolgids Instituut voor Bedrijfskunde incl. het opleidingsspecifieke gedeelte van de onderwijs- en examenregeling (OER)
- Literatuurlijsten voltijd en deeltijd 2017-2018
- Overzicht van het ingezette personeel voltijd en deeltijd 2017-2018
- Overzichtslijst van *alle* eindwerken van de laatste twee jaar (of van portfolio's / werkstukken waaruit het door de student bereikte eindniveau kan worden afgeleid).
- Toetsplan Bedrijfskunde MER, voltijd, d.d. september 2017
- Toetsplan Bedrijfskunde MER, deeltijd, d.d. juli 2017
- Beoordelingsleutel voor de twee cursussen op expertniveau: Operations Management en Organisatiekunde
- Jaarverslag examencommissie en verslagen opleidingscommissie
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen.
- Representatieve selectie van handboeken en overig studiemateriaal.

Het auditpanel heeft de volgende eindwerken bekeken⁹:

Aantal	Studentnummer	Variant	Afstudeerperiode
1	0868428	Voltijd	2015-2016
2	0864834	Voltijd	2015-2016
3	0868212	Voltijd	2015-2016
4	0869401	Voltijd	2015-2016
5	0856439	voltijd	2015-2016
6	0885848	voltijd	2016-2017
7	0863769	voltijd	2016-2017
8	0873091	voltijd	2016-2017
9	0882147	voltijd	2016-2017
10	0861270	voltijd	2016-2017
11	0880982	voltijd	2016-2017
12	0852164	voltijd	2016-2017
13	0869209	voltijd	2016-2017
14	0845789	Deeltijd	2015-2016
15	0883015	Deeltijd	2016-2017

⁹ Om redenen van privacy zijn hier uitsluitend de studentnummers weergegeven. Namen van de afgestudeerde studenten en de titels van de eindwerken zijn bekend bij de secretaris van het auditpanel.

BIJLAGE IV Overzicht auditpanel

Naam visitatiegroep:	HBO Bedrijfskunde MER Zuid- en West-Nederland
----------------------	---

Korte functiebeschrijvingen (cv's) van de panelleden die deelnamen aan het auditpanel van de in dit beoordelingsrapport beschreven opleiding.

Naam	Korte functiebeschrijvingen
Dhr. drs. W.G. van Raaijen	De heer van Raaijen is partner bij Hobéon en veelvuldig betrokken geweest bij audits, waaronder accreditatieaudits.
Mevr. drs. A. Evers MSc	Mevrouw Evers is opleidingscoördinator van de Ad Office Management en was kerndocent Bedrijfskunde/MER bij Windesheim Flevoland
Mevr. J.J. Berendsen-de Kruijf MBA	Mevrouw Berendsen is hogeschooldocente en opleidingsmanager bij de opleidingen Bedrijfskunde MER en Logistiek & Economie aan de Hogeschool Utrecht en is werkzaam als belastingconsulente.
Dhr. Ir. J. de Gelder	De heer De Gelder is senior manager bij Deloitte Tax, Customs and International Trade.
Dhr. M. Booij	De heer Booij is student MER aan Hogeschool Inholland.
Mevr. D.P.M. de Koning MSc	Mevrouw De Koning is NVAO-gecertificeerd secretaris.

Op 19 juli 2017 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de opleiding Bedrijfskunde MER van Hogeschool Rotterdam, onder het nummer 005816.

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van Hobéon. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende ten minste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling - anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het evaluatiebureau -, die een onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl